

Ruoan monet ulottuvuudet: kauppatavara, ihmisoikeus sekä yhteinen hyvä

Euroopan komission tieteellisten neuvonantajien raportti on käynnistänyt ajankohtaisen keskustelun siitä, kuinka ruokaa tulisi tulevaisuudessa määritellä ja hallita. Raportin mukaan kestävämpään ruokajärjestelmään siirtyminen edellyttää merkittävää ajattelutavan muutosta: ruoka tulisi nähdä yhteisenä hyvänä ja ihmisoikeutena, ei pelkkänä kauppatavarana. Tämä muutos vaatii laajoja uudistuksia ruokapolitiikassa, mutta toistaiseksi komission Farm to Fork (F2F) -strategia käsittelee ruokaa yhä lähinnä kaupallisena hyödykkeenä, jossa markkinavoimat määrittelevät tuotannon ja kysynnän.

Ruoka on enemmän kuin kaupallinen hyödyke

ympäristö- ja yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ruoka on irrotettu sen perimmäisestä tarkoituksestaan – ihmisten ravitsemisesta – ja sen sijaan keskitytään sen taloudelliseen arvoon. F2F-strategia ei riittävästi tunnista ruokaekosysteemin ja valtarakenteiden roolia, mikä heikentää sen kykyä edistää ruokajärjestelmän laajamittaista kestävää muutosta.

Ruoka ihmisoikeutena

Asiantuntijaryhmän mukaan toinen vaihtoehto on käsitellä ruokaa ihmisoikeutena. Tämä näkemys pohjaa kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten YK:n ihmisoikeuksien julistukseen vuodelta 1948. Näiden sopimusten mukaan jokaisella tulisi olla oikeus terveelliseen, ravitsevaan ja kulttuurisesti sopivaan ruokaan. Tämä näkökulma edellyttää, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa ruokajärjestelmän päätöksiin ja että ketään ei hyväksikäytetä tai syrjitä. Ruoka on muutakin kuin pelkkää ravintoa – se on myös kulttuurinen ja sosiaalinen oikeus. Tällainen politiikka tukisi erityisesti heikommassa asemassa olevia ja varmistaisi kaikille pääsyn terveelliseen ja kulttuurisesti sopivaan ruokaan.

Ruoka yhteisenä hyvänä

Kolmas kehys, ruoka yhteisenä hyvänä, tunnistaa ruokaan liittyvät monimutkaiset sosiaaliset järjestelmät ja luonnonvarojen kestävä käytön. Tämä näkökulma haastaa ajatuksen, että markkinavoimat olisivat paras tapa hallita ruokajärjestelmää. Sen sijaan tarvitaan yhteisiä sääntöjä ja erilaisten sidosryhmien yhteistyötä, jotta voidaan vastata yhteisöjen moninaisiin tarpeisiin. Tämä kehys asettaisi kansalaiset aktiivisiksi toimijoiksi ruokapolitiikassa, ei pelkiksi kuluttajiksi. Tässä ajattelussa ruoan hallinta ja tuotanto nojaavat yhteisiin sääntöihin ja tavoitteisiin, ja kestävyuden saavuttaminen edellyttää yhteistyötä, joka huomioi sekä ihmisten että ympäristön hyvinvoinnin.

Vaikka Euroopan komission F2F-strategia tunnustaa ruokajärjestelmien muutoksen tarpeen, se ei vielä riittävästi huomioi ruokaan liittyviä sosiaalisia ulottuvuuksia. Jotta voimme rakentaa oikeudenmukaisemman ja kestävämmän ruokajärjestelmän, on tärkeää määritellä ruoka tavalla, joka tukee laajempia yhteiskunnallisia tavoitteita. Ruoka ei ole vain kauppatavaraa, vaan myös ihmisoikeus ja yhteinen hyvä. Näiden näkökulmien huomioiminen on keskeinen kestävä ruokapolitiikan kehittämisessä.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan Unionin rahoittamaa [FOODPathS](#) (Co-creating the prototype 'Safe and Sustainable FOOD Systems PARtnersHIP') -projektia.

Terhi Junkkari

yliopettaja, projektipäällikkö FOODPathS (GA N°101059497) -projekti

SeAMK

Lähde

Jackson, P., Rivera Ferre, M. G., Candel, J., Davies, A., Derani, C., et al. (2021). Food as a commodity, human right or common good. *Nature Food*, 2(3), 132–134. <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00245-5>